

Μ Α Ϊ Ο Σ

(Συνέχεια τοῦ ἀπογράφου).

Κ' ἢ γῆ ἀπὸ τὸν οὐρανὸν δὴν εἶδε νὰ προβάλλῃς
εἶπε 'ς τ' ἀπόδον: «ἀρχίνῃσε, καλότυχον, νὰ ψάλλῃς
τὴν ἀνθισμένην νεότητά σου, τῆ χάρι τὴν περίσσια...»
Καὶ τ' ἀποδόνάκι ἐκρύφτηκε δὲ ἰταῖς, δὲ κυπαρισσία
κ' ἐρωτικά κ' ἐντροπαλά κι' ἁρμονικά ἀρχινάει
νὰ τραγουδῇ τοὺς γάμους σου, χαριτωμένε Μάν.

Ἐγὼ βαθεῖα μὲς 'ς τὴν καρδιά καὶ μὲς 'ς τὸ νοῦ μου νοιώθω
ὅσα τ' ἀπόδον τραγουδεῖ μ' ἐρωτευμένο πόθο,
νοιώθω ποιά θεῖα δύναμι σ' ἔχει περιχυμένο,
Μάν γλυκὲ κι' ἀθάνατε, δὲ νοιώθω, μὰ σωμαίνω·
γιατί δὲν ἔχω τ' ἀποδονιοῦ τὴ ζηλευμένη χάρι
κ' εἴμ' ἄχαρος τραγουδιστὴς μ' ἀδύνατο δοξάρι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΟΛΕΜΗΣ

22 Μαΐου

Ἐν τῶν γλυπτικῶν σκανδάλων, περὶ τῶν ὁποίων ὠμιλήσαμεν εἰς τὸ προηγούμενον φύλλον, ἐσκανδάλισε κύριόν τινα ἄγνωστόν μου, ὑπογραφόμενον «Πλακιώτης» ὥστε νὰ γράψῃ μίαν ἐπιστολὴν πρὸς τὸ Ἄστν. Ἐν τυπογραφικὸν λάθος, μία ἐσφαλμένη πληροφορία καὶ μία κρίσις ἐξ ἀκοῆς, ἀντίθετος πρὸς τὴν ἐξ ἀντιλήψεως τοῦ ἐπιστολογράφου, τῷ ἔδωσαν ἀφορμὴν ὄχι μόνον ἐμὲ νὰ θεωπεύσῃ μὲ τὰ ἀμβλύτατα βέλη τῆς εἰρωνείας του, ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρον «τὴν σύγχρονον τεχνοκρασίαν» ὀλίγον κολακευτικῶς νὰ χαρακτηρίσῃ ἐκ τῶν εὐαριθμῶν ἐκείνων χρονογραφικῶν γραμμῶν τοῦ ταπεινοτάτου ὑποφαινομένου! Διότι, μὰ τὴν ἀλήθειαν, ὅσον καὶ νὰ σκεφθῶ μοῦ εἶνε ἀδύνατον νὰ ἐννοήσω πῶς, ἂν ἐγὼ εἶτε ἐξ ἀγνοίας, εἶτε ἐξ ἀπροσεξίας, εἶτε ἐξ ἐσφαλμένης πληροφορίας, ἔγραψα ὅτι ἀπέθανεν ὁ Φαλγκιέρ, ἀντὶ νὰ γράψω ὅτι ἀπέθανεν ὁ Σαπύ, καὶ ἂν μοῦ διέφυγε νὰ διορθώσω τὴν λέξιν Φαλγκιέρ, ἀναγνωσθεῖσαν ὑπὸ τοῦ στοιχειοθέτου ὡς Φαλκονιέρ, πῶς, λέγω, εὐθύνεται διὰ τοῦτο ὁλόκληρον τὸ καλλιτεχνικὸν κοινὸν τῆς πρωτευούσης καὶ κατηγορεῖται ἀπροκαλύπτως ὅτι θαυμάζει μὲν τὸν Φεραῖον τοῦ Πανεπιστημίου καὶ τὸ μνημεῖον τοῦ Βαρβάκη (μὴδὲ τοῦ βάθρου του ἐξαιρουμένου) θὰ ἔκρινε δὲ βεβαιότατα ὡς χονδροειδῆ τὰ ἔργα τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου!

Ἐνοήσατε ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Βύρωνος. Πολλοὶ ἐξ ὧν τὸν εἶδον, μᾶς ἐβεβαίωσαν ὅτι πᾶν ἄλλο εἶνε ἢ ἀριστούργημα καὶ τὴν κρίσιν αὐτὴν μετεδώσαμεν, φροντισάντες νὰ δηλώσωμεν ὅτι δὲν εἶνε ἰδική μας. Ὁ ἐπιστολογράφος τοῦ Ἄστεως φρονεῖ ἄλλα. Ἀναδημοσιεύομεν τὸ οὐσιώδες μέρος τῆς ἐπιστολῆς του καὶ μάλιστα αὐτολεξεῖ, ἀφ' οὗ εἴπαμεν ἥδη ὅτι ἡ εἰρωνεία του δὲν μας ἐγγίζει:

«Ἀποροῦμεν πῶς ὁ κ. Γρ. Ε. γράφει τοιαῦτα περὶ ἔργου, ὅπερ, καθ' ἃ ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ, δὲν εἶδε.

Πρῶτον: Ὁ ἀνδριάς εἶνε σύμπλεγμα ἐκ τριῶν ὑπερφυσικοῦ μεγέθους

προσώπων, παριστᾷ δὲ τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ βράχου καθήμενην καὶ δίδουσαν κλάδον φοίνικος εἰς τὸν πρὸς αὐτὴν τείνοντα τὴν χεῖρα ποιητῆν, ἀπελευθερώσαντα δούλον παρὰ τοὺς πόδας αὐτῆς ἔρποντα καὶ ἀνεγειρόμενον.

Δεύτερον: Εἶνε ἔργον τοῦ Charu, (οὗ καὶ φέρει τὴν ὑπογραφήν) συντελεσθὲν μετὰ τὸν θάνατόν του ὑπὸ τοῦ φίλου του καὶ πασιγνώστου τῷ καλλιτεχνικῷ κόσμῳ τῆς Εὐρώπης Falguière.

Ὡστε ὁ ἀνδριάς εἶνε κολοσσιαῖον σύμπλεγμα, ὁ δὲ μακαριτὴς Φαλκονιέρ, ἂν καὶ διάσημος, καὶ οἱ ἀδέξιοι μαθηταὶ του εἶνε μόνον εἰς τὸν κ. Γρ. Ε. γνωστοί. Οἱ χαίροντες τὴν μεγαλειότητα τὴν ἐν Γαλλίᾳ γλύπτει εἰσὶ τρεῖς, ὁ ἐσχάτως θανὼν Charu, ὁ Mercié καὶ ὁ Falguière· δύο λοιπὸν τούτων συνέθεσαν καὶ ἐξετέλεσαν τὸ τερατούργημα τοῦτο, τοῦ ὁποίου ἀναλαμβάνει ὁλόκληρον τὴν εὐθύνην ὁ Falguière (ἴσως Φαλκονιέρ), ὅστις βεβαιούμεν τὸν κ. Γρ. Ε. ἄριστα ἔχει τὴν ὑγείαν, ὡς πρὸ μινὸς μόλις δώσας τὴν γνώμην του περὶ τοῦ βάθρου τοῦ ἔργου του, ὀρίσας καὶ τὸ ὕψος εἰς ὃ πρόπει νὰ στηθῇ. Ὁ μῦθος δηλοῖ, ὅτι πρὶν γράψῃ καὶ κρίνῃ τις περὶ ἔργου τινός, ἀπαιτεῖται νὰ τὸ ἴδῃ πρῶτον, νὰ πληροφορηθῇ δὲ ἀκριβῶς περὶ τῶν γεγονότων, ἄπερ ἐκθέτει.

Ἐλπίζομεν ὅτι ὁ κ. Γρ. Ε. θέλει εἰς τὸ μέλλον τηρεῖ τὸν κανόνα τοῦτον καὶ θέλει φανῆ ὀλιγώτερον αὐστηρὸς πρὸς τὸν ἀνύπαρκτον Φαλκονιέρ, ὅταν μᾶς περιγράψῃ τὰ προσεχῆ ἀποκαλυπτήρια τοῦ ἀνδριάντος.

Ἀφήνοντες κατὰ μέρος τοὺς ἀστεϊσμοὺς λέγομεν ἐν πεποιθήσει, ὅτι τὸ ἔργον τῶν Charu καὶ Falguière, χωρὶς νὰ εἶνε ἐν τῶν θαυμάτων τοῦ κόσμου, εἶνε καὶ ἔσεται ἐπὶ πολὺ τὸ σημαντικώτερον καὶ ἀσυγκρίτως τελειότερον ἔργον συγχρόνου γλυπτικῆς τῶν νεωτέρων Ἀθηνῶν, οἱ δὲ ἐξενεγκόντες ἐναντίαν κρίσιν, δὲν τὸ εἶδον ἢ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἐντὸς αἰθούσης σκοτεινῆς καὶ οὐχὶ ἐν τῇ θέσει αὐτοῦ, δὲν ἐνόησαν δὲ ὅτι ἔργον ἔχον μετὰ τοῦ βάθρου ὕψος ἐπτά μέτρων δὲν κατεργάζεται μὲ τὴν λεπτότητα τοῦ χορεύοντος Φαύνου τῆς Πομπηίας, ἀλλὰ μὲ τὰς μεγάλας γραμμὰς τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου.

Καὶ τὸ συμπέρασμα τὸ ἰδικόν μας: Εὐχόμεθα ὁλοψύχως νάληθεῖν ὁ Πλακιώτης, καὶ ὄχι οἱ δόντες εἰς ἡμᾶς τὰς ἐναντίας πληροφορίας. Τί ἄλλο θέλομεν παρὰ νὰ ἔχωμεν ἐν ἔργον γνήσιον τοῦ Σαπύ ἢ τοῦ

Φαλγκιέρ (καὶ ὄχι ἀδεξίων μαθητῶν τοῦ ἐνός ἢ τοῦ ἄλλου) καὶ νὰ μὴ λάβουσαν οὕτω σύντροφον τὰ γλυπτικά τερατοουργήματα τῶν νεωτέρων Ἀθηνῶν.

Γρ. Ε.

Ο ΝΕΚΡΟΣ

Καὶ αἴφνης, ἐνῶ ἐπεριπάτου εἰς τὸν συμπαθητικὸν καὶ συνειθισμένον δρόμον ὅπου ἐνεπιστεύοντο ἐπὶ μῆνας τόρα τόσα ὄνειρα καὶ τόσους παραλογισμοὺς ἔρωτος, — τὸ χεῖρι του μηχανικῶς ἐχαλαρώθη νεκρωμένον καθὼς ἔσφιγγε τὸ βελουδίνον τῆς περικόρμιον καὶ ἔπεσε ἀποτόμως ἀπὸ τὸν ὄμιον τῆς, σὰν νὰ ἐκόπη κάποια κλωστή τοῦ τοῦ συνεκράτει.

Ἀφῆκε τὸ χεῖρι τῆς σιγὰ σιγὰ, καὶ ἐλύθη, ἐχωρίσθη πλέον μὲ ἄβυσσον τὸ σῶμά του ὁλόκληρον ἀπὸ τὸ ἰδικόν τῆς σῶμα. Σὰν μαχαίρι τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰσῆλθε εἰς τὴν καρδίαν του καθαρά, ἀνεξήγητος καὶ μελαγχολικὴ ἢ βεβαιότης, ὅτι δὲν τὴν ἠγάπα πλέον, ὅτι ὁ ἔρωσ ἀποθνήσκει ἐν τῇ καρδίᾳ του.

Ἡ σκέψις αὕτη ἡ ἀβίβαια καὶ ὁ φόβος ἀπὸ πολλοῦ τὸν κατελάμβανον, καὶ ἄορατος χεῖρ πρὸ πολλοῦ ἐχαλάρονεν, ἔθραυε τὰ ἄορατα δεσμά, τὰ ὅποια τὸν συνέδεον μὲ τὴν γυναῖκα ἐκείνην τὴν ἀφωσιωμένην πάντοτε, τὴν ἀγαπῶσαν. Τόρα ὅμως παρυσιάσθη ἐπὶ μάλλον ἀναπόφευκτος ἐμπροσθέν του ἡ ἀλήθεια ἐκείνη καὶ τοῦ ἐλάφρωσε διὰ τῆς βεβαιότητος τὰ στήθη, τὴν καρδίαν, ἀπὸ τὸ ἄγνωστον μέχρι τοῦδε φόρτωμα τῆς ἀμφιβολίας.

Ἡ κρυφὴ ἀρρώστια, τὸ ὑπουλον ἔλκος τὸ ὅποιον σιγὰ σιγὰ καὶ ἀπαρατήρητα καὶ ἀναίτια ἐφύτρωσεν εἰς τὴν καρδίαν του, ἔδιδαν πλέον τὴν τελευταίαν συγκλίονισιν καὶ ἀπέκτεινον ἐντὸς αὐτῆς τὸν ἔρωτά του...

Μὲ ἓνα λείψανον ἐλπίδος τὴν ἐκύταξε διὰ τελευταίαν φοράν στὰ μάτια, ἀλλὰ τὸ βλέμμα του ἦτο χωρὶς ἔρωτα, σκληρόν, ἐξεταστικόν, ἀμέθυστον, πλημμυρισμένον ἀπὸ ψυχρότητα καὶ τοῦ ἐφάνη ἄλλη, δὲν τοῦ ἐσυγκίνησε οὔτε τὴν ἀπωτέραν χορδὴν, τὴν μάλλον λησμονημένην τῆς καρδίας του.

Ἡ ἀντίδρασις ἐπῆλθε τόρα μὲ τὸ ξεψύχισμα τοῦ ἔρωτος βιαία καὶ ὀρμητικῆ.

Ἐλύθη τὸ μανδύλιον τὸ μαγικὸν καὶ πλά-
νον τοῦ τοῦ ἐπαραισθητοῦσε τοὺς ὀφθαλμοὺς
καὶ διὰ πρώτην φοράν τὴν εἶδε τὴν Ἄνναν
πραγματικὴν ἔμπροσθέν του, — μίαν γυ-
ναῖκα ξανθὴν καὶ μικρὴν χωρὶς αἴγλην καὶ
χωρὶς σύννεφον ὄνειρου, χωρὶς μυστήριον,
χωρὶς ἐξαρσιν ἰδανισμοῦ — χαμηλὰ στή
γῆ μὲ τίς φτερούγες τῆς συντριμμένες.

Μία πιχρία σκληρὰ καὶ μία ἀγανά-
κτησις ἐμαζεύθη ὡς πῦον εἰς τὴν καρδίαν
τοῦ σιγὰ σιγὰ τότε.

Τὴν παρετήρει ἀνύποπτον ὡς ἐξηκο-
λούθει πλήρης ἐμπιστοσύνης εἰς τὸν ἔρωτά
του νὰ περιπατῆ καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ του
τόρα τὴν συνέτριβον βαθύτερον εἰς τὴν
γῆν, τὴν ἐγύμνωσαν παντὸς στολισμοῦ.

Αὐτὴ λοιπὸν ἦτο ἡ γυναῖκα ἡ ἀπα-
ράμιλλος, ἡ ὑπαρξίς ἡ μυστικὴ τοῦ ἔτρεφε
μῆνες τότε μὲ τὸ αἶμα τὸ πολύτιμον τῶν
ὄνειρων του καὶ τοῦ ἐστόλισε μὲ ὅλους τοὺς
θησαυροὺς τοὺς ἀνεξαντλήτους μὲ ὅλα τὰ
μεταλλωρυχεῖα τὰ ἀπύθμενα τῆς φαντα-
σίας του!

Διὰ πρώτην φοράν τότε ὡς ἀποκάλυ-
ψιν εἶδε τὸ μέτωπόν της τὸ στενὸν καὶ
ταπεινὸν φαγωμένον ἀπὸ τὰ κατὰξανα
ἄνοστα μαλλιά της καὶ τὰ μάτια της τὰ
παιδικαῖα εἰς τὰ ὅποια ἐπλανᾶτο πάντα
ἓνα φτερούγισμα ἐκπληξίως διηνεκοῦς καὶ
γυναικείας παλιμβουλίας, — καὶ τὰ χεῖλη
της εἰς τὰ ὅποια τὸ μεϊδιᾶμα τοῦ ἐφαίνετο
κενὸν πλέον, ἀνεκφραστον, χωρὶς καμμίαν
χάρην κλεισμένην μέσα του, χωρὶς κανένα
μυστήριον φυλακισμένον...

Καὶ ἐστὲναξε βαθεῖα βαθεῖα καὶ ἐστάθη
μὲ συγκίνησιν, μὲ σεβασμὸν εἰς τὸ ξεψύ-
χισμα τῆς μεγάλης ἀγάπης τοῦ ἐπέθαινε
μέσα εἰς τὴν ψυχὴν του. Ὡς σὲ θάνατον
φυσικὸν προσφιλοῦς, ὄδυνῆρον καὶ αἰφνί-
διον, ἡ καρδιά του κατελαχιδάνατο ἀπὸ
μίαν μελαγχολίαν καὶ τὸ στήθος του συν-
εσφίγγετο ὡς κάτι τι νὰ ἔκλαιε μέσα του.

*

Μὲ κάποιαν τότε ἐκπληξιν καὶ μὲ πό-
νον πολὺν ἐνθυμείτο ὅλην τὴν σύντομον
ἀλλὰ βιαίαν ἱστορίαν τοῦ πάθους του, ἱστο-
ρίαν γεμάτην δάκρυα, γεμάτην ἐλπίδας, γε-
μάτην στιγμὰς εὐτυχίας, τοῦ ἐγεννήθηκε
τότε ἀνεξήγητα καὶ αἰφνιδίως στὴν καρδίαν
του, ὅπως αἰφνιδίως καὶ ἀνεξήγητα τότε
ἀπέθνησκε.

Ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἡ ἀγάπη ἐκείνη τὸν
περιέβαλεν ὡς οἶκτον, τοῦ ἔσθυσε κάθε
σκέψιν, τοῦ παρέλυσε κάθε θέλησιν καὶ
κάθε δύναμιν.

Τοῦ ἐφάνη ὑπερτέρα ἡ γυναῖκα ἐκείνη
καὶ μὲ σεβασμὸν καὶ μὲ λατρείαν τῆς
ἄνοιξε στὰ βάθη τῆς ψυχῆς του θυσια-
στήριον καὶ τὴν ἔβαλε μέσα σὰν παναγιά
μυστικὴ καὶ χωρὶς ὑπολογισμὸν τῆς ἐχά-
ρισε τὴν καρδίαν του μὲ τοὺς κρυμμένους
θησαυροὺς τῆς ἀφοσίωσης καὶ τῆς περι-
παθείας τοῦ ἔκλειε μέσα της.

Ἐνθυμείτο μὲ ἀποθυμιά τότε τὸν ἔρω-
τά του τοῦ ἐκφράζετο μὲ δύναμιν, μὲ μίαν

ὑπέροχον ἰσχύν, ποῦ τοῦ ἐστερέωνε τὸ
κορμί του ὀλόκληρον, ποῦ τοῦ ἔδινε τὴν ἰδέαν
ὅτι δι' ἐκείνην ὅλα θὰ ἠδύνατο νὰ τὰ ἐπι-
χειρήσῃ καὶ ὅλα νὰ τὰ κατορθώσῃ. Ἡ
γυναῖκα ἐκείνη ἐπότισεν ὅλας τῆς καρδιάς
του τὰς ἴνας μὲ τὸ ἄρωμά της, καὶ
τοῦ ἐξύπνησε μέσα του αἰσθήματα και-
νούργια, ζῶν ἄλλην δραστηριότεραν, γε-
μάτην ἀπὸ ἄγνωστον μέθην, γεμάτην ἀπὸ
ἄμετρον ἀφοσίωσιν, γεμάτην ἀπὸ λατρείαν
παράδοξον μυστικιστικὴν καὶ ἀπὸ πάθος.

Μὲ τὴν δύναμιν τῆς ἀγάπης του τὴν
ἔσυρε καὶ ἐκείνην εἰς τὴν μεγάλην, τὴν φο-
βερὰν δίνην τοῦ πάθους του καὶ τῆς ἐστά-
λαξεν ἀπὸ τὴν καρδίαν τὴν ἐδικὴν του στίς
δικῆς της φλέβες ὀλίγον ἀπὸ τὸ ἀψίνθιον
τῆς τρέλλας του.

Ἐπὶ μῆνας ὡς τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἓνα
ὄνειρο γλυκὸ, ναυουρισμένον εἰς τὴν ἀνάγκη
τῆς ἀγάπης τῶν δύο των καρδιῶν, τοὺς
ἐκράτησε ὑψηλὰ μὲ φτερούγες μακρὰ ἀπὸ
τὴν ταπεινὴν ζωὴν, κολυμβισμένους εἰς τὴν
αἰωνίαν τῆς εὐτυχίας των ἀναπόλησιν.

Καὶ ἐξαφνα τότε ἀναίτια, ἔπειτα ἀπὸ
τὸ θεῖον αὐτὸ ὄνειρον τὸ εὐτυχημένον καὶ
ἀπαράμιλλον, ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἄκοπον ὀ-
δοποιρίαν στὸν μαγευμένον, τὸν ἀνθροστε-
φαναμένον δρόμον τῆς εὐτυχίας — ἔβλεπε
μοιραίως νὰ πεθαινῆ στὴ καρδίαν τὴ δική
του ἡ ἀγάπη, νὰ ξεψυχᾷ τὸ ὄνειρόν του
ὡς ὅλα τὰ ὄνειρα καὶ νὰ παρουσιάζεται
πάλιν ἔμπροσθέν του νέα σκοτεινὴ ἀρχὴ
πραγματικότητος, συνέχεια τοῦ πρότερον
ἀπογοητευμένου δρόμου τῆς ζωῆς του τὸν
ὅποιον εἶχε ξεχάσῃ. . . .

*

Ἐνας γογγυσμὸς ἀγωνίας ἐξῆλθεν ἀπὸ
τὰ ἀνεξερεύνητα τρίσβαθα, τὰ εὐμετά-
βλητα καὶ μυστηριώδη τοῦ ἀτόμου του.

Ὡς ὄδυνῆρον μυστήριον ἄλυτον παρου-
σιάζετο ἔμπροσθέν του ἡ μεταβολὴ αὐτῆ
τῆς ψυχῆς του.

Διατί, διατί λοιπὸν κάθε ἴχνος ἀγάπης
εἶχε πεθάνη μέσα του, καὶ διατί ἐπερπα-
τοῦσε στὸ πλεῖρον τῆς γυναικὸς αὐτῆς, τὴν
ὅποιαν ἐλυπεῖτο, βωδὸς καὶ μελαγχολικός
καὶ ἀναίσθητος πλέον, ἐνῶ χωρὶς ὑποψίαν
καμμίαν ἐκείνη καὶ χωρὶς προαίσθησιν, γε-
μάτη ἀπὸ ζῶν καὶ εὐτυχίαν μὲ ὀλοζών-
τανον τὸν ἰδικόν της ἔρωτα ἐφλυκρούσε μὲ
μικρὰν καὶ γοργὴν φωνήν — τὴν φωνὴν τοῦ
τοῦ ἔρριπτε τόσῃν ἁρμονίαν στὰ αὐτιά καὶ
τόσον τὸν ἐμάγευεν ἄλλοτε. . . .

Καὶ ὡς ἐνατένιζεν εἰς τὰ βάθη τῆς ψυ-
χῆς του, ἠσθάνθη ὅτι ἤρχιζε νὰ μισῇ τὴν
γυναῖκα ἐκείνην, ἡ ὅποια τοῦ ἀπερρόφησε
μέρος τῆς ζωῆς του, μέρος τῶν αἰσθημά-
των του, καὶ ὅτι ἤρχιζε νὰ τὸν καταλαμ-
βάνη λύπη διὰ τόσῃν δύναμιν ἀπωλεσθεῖ-
σαν καὶ τόσῃν ἀφοσίωσιν καὶ τόσῃν ἀγάπην.

Ἠγνῶει διατί τὴν ἐμίσει μολοντοῦτο
τὴν γυναῖκα αὐτὴν ἡ ὅποια τὸν ἠγάπα, ἡ
ὅποια τὸν ἀπῆντησε καὶ τοῦ ἔδωκε μὲ ἐμ-
πιστοσύνην τὴν χεῖρα εἰς τὸν δρόμον τῆς
ζωῆς. . . Ἐπταίεν ἐκείνη ἂν δὲν ἐδύνατο

νὰ θερμάνη περισσότερο τὴν καρδίαν του,
νὰ ἐμφυσῆσθαι ζῶν νέαν, ἄλλο σθένος εἰς
τὴν ἀγάπην του καὶ νὰ τῆς ἀνοίξῃ νέους
ὀρίζοντας, ἠλιολούστους, οὐρανοὺς νέους με-
θυσιμένους ἀπὸ φῶς, μεθυσιμένους ἀπὸ εὐ-
δαιμονίαν;

. . . Καὶ ἀσυνειδήτως μολαταῦτα εἰς
τὴν ὄρμην ἐνστικτοῦ εὐλικρινείας ἀγρίας,
ὀργισμένους, ἀθελήτως ἐκ τῆς ἀμεριμνη-
σίας καὶ τῆς τυφλότητός της τὴν ἔλαθεν
ἐκ τοῦ βραχίονος βαναύσως σχεδὸν καὶ τῆς
εἶπε πλησιάζων τὸ πρόσωπόν του πρὸς τὸ
ἰδικόν της — τὸ ἄνευ αἴγλης πλέον, ἄνευ
γοητείας:

— Δὲν βλέπεις λοιπὸν ὅτι δὲν σὲ ἀγαπῶ
πειά, ὅτι πρέπει νὰ χωρισθοῦμε, ὅτι ἡμα-
στε τότε ξένοι ὁ ἓνας γιὰ τὸν ἄλλο.

Καὶ ὡς ἐξέγυσε τὴν ἀγανάκτησίν του,
καὶ δὲν τὴν ἔβλεπε πλέον ἤρεμον εἰς τὴν
ἰδικὴν του τρικυμίαν καὶ τὸν θάνατον τῆς
ψυχῆς, ἀνεκουρίσθη ὀλίγον.

Ἐκείνη ἔμεινεν ἀπολιθωμένη, ἐνοήσασα
ἀμέσως ὅτι δὲν ἐγέλα, ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ του
ἐκείνοι ἀλλόκοτοι καὶ ὀλάνοικοι, αἱ χεῖ-
ρές του αἱ δυσμενεῖς αἱ δυναταί, τὸ ἐξε-
γειρόμενον τότε στήθός του — τὸ ὑπόδουλον
ἄλλοτε — τῆς ἔλεγον κάτι τι πολὺ φοβερὸν
καὶ πολὺ ἀληθινόν.

Καὶ ἔμεινεν ἄφρονος προσπαθοῦσα κατὰ
τὴν μεγάλην ἐκείνην στιγμὴν νὰ ἀνα-
γνώσῃ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἔραστοῦ της
καὶ μὴ βλέπουσα τὸν μεγάλον νεκρὸν τὸν
ὅποιον αὐτὴ περιέκλειε.

Ἐκείνος ἐξεχύθη πάλιν εἰς λυγμούς ἀγω-
νιώδεις.

— Ὅχι, ὄχι, δὲν ζεῦρω, αἰσθάνουμαι
σὰν νὰ ἐπέθανε ἡ καρδιά μου, σὰν νὰ
ἐσθύσθη καὶ τι μέσα μου καὶ νὰ ἐγέ-
νηκε σκοτάδι. Δὲν σ'ἀγαπῶ πειά, δὲν σ'ἀ-
γαπῶ, δὲν μπορῶ πειά νὰ σ'ἀγαπῶ. Μὴ
μοῦ πῆς τίποτα· εἶμαι δυστυχημένος καὶ
ἐγώ. Ἀπὸ μέρες τότε μὲ ἀγωνία βλέπω
νὰ φεύγῃ ἡ ἀγάπη μου καὶ νὰ φτερουγίζῃ
μακρὰ καὶ δὲν μὲ ταράσσει πειά τὸ μάτι
σου καὶ δὲν μοῦ δίνουν πειά τὴν θρησκευ-
τικὴ ἐκείνη φοικίασιν τὴ σκοτεινὴ καὶ ἠδο-
νική, τὰ χεῖλη σου, τὸ κρέας τῶν βρα-
χιόνων σου, ὅλο τὸ γυμνὸ καὶ τὸ μαντευό-
μενο σῶμά σου ποῦ ἦ-αν ἄλλοτε ἡ αἰτία
τοῦ αἰωνίου μου πυρετοῦ καὶ τῶν αἰωνίων
μου ὄνειρων. Πάει πέθανε πειά κάτι τι
στὰ στήθη μου.

Καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ, κατέπεσε ἐπὶ ἐνὸς λί-
θου κατασυντριμμένος, ἀλλὰ μὴ αἰσθανό-
μενος οὔτε ἓνα παλμόν οὔτε συγκινήσεως
ἴχνος εἰς τὴν ἀναπόλησιν ἐκείνην τοῦ πα-
ρελθόντος. . . .

Καὶ μὲ διασταλμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς
εἰς τὴν ἀποκάλυψιν ἐκείνην, μὲ νικημένην
τὴν καρδίαν της ἀπὸ ψυχρὸς ἠρώτα ἀγω-
νιωδῶς τί κακὸν τοῦ εἶχε κάμει, πῶς τὸν
εἶχε πληγώσῃ τὸν ἄνθρωπον ἐκείνον ποῦ
ἠγάπησε τόσον καὶ εἰς τὸν ὅποιον εἶχε πα-
ραδοθῆ ὀλόκληρος χωρὶς ἐνδοιασμούς, χω-
ρὶς ὑπολογισμούς, μὲ ὅσον ἔρωτα καὶ μὲ
ὅσην μέθην ἔκλειεν ἡ πτωχὴ της καρδιά.

Καὶ ἔμειναν ἄφωνοι καὶ οἱ δύο καὶ οἱ δύο δυστυχεῖς καὶ φθισμένοι πρὸ τῆς αἰφνιδίως ἀνορθώσεως τοῦ φάσματος τοῦ ἀγνώστου, τὸ ὁποῖον τοὺς ἐχώριζεν—ἐκεῖνος αἰσθανόμενος πόνον φυσικὸν πρὸ τοῦ καταληπτοῦ θανάτου τοῦ ἔρωτός του— ἐκείνη πληγωμένη, ἀγαπῶσα πολὺ καὶ μισοῦσα.

— Χαῖρε. Ἄς χωρισθοῦμε τοῦλάχιστον καλὰ χωρὶς ἀποστροφήν καὶ χωρὶς μῖσος καὶ ἄς προσπαθῆσουμε νὰ φυλάξουμε καλὴ ἀνάμνησι ὁ ἓνας τοῦ ἄλλου.

Ἄλλ' ἀντὶ ἀπαντήσεως ἡ γυνὴ μὲ ἐπαναστατοῦσαν γιγαντιαίως ἐν στιγμιαίᾳ συσσωρεύσει ὅλην τὴν ἀγάπην της, ἐρρίφθη μὲ ἓνα λυγμὸν ἐπὶ τῶν χειλέων του καὶ προσεπάθησε νὰ τὸν καταφάγῃ μὲ ἐν φίλημα ὑψίστου πυρετοῦ καὶ ὑψίστης προκλήσεως ἡδονῆς.

Προσεπάθησε νὰ προσκολληθῇ τὸ σῶμά της ἐπὶ τοῦ ἰδικοῦ του, νὰ τὸν γαλθανίσῃ ὡς ἄλλοτε, νὰ τὸν θερμάνῃ μὲ τὸν ἔρωτά τὸν ἰδικόν της τὸν ζῶντα, μὲ τὰς ἰδικὰς της ἐπιθυμίας καὶ νὰ τοῦ χύσῃ νέαν ζωὴν, νὰ τοῦ ἀφυπνίσῃ εἰς τὴν καρδίαν νέα ὄνειρα.

Ἄλλ' ἐκεῖνος μὲ τὸ πάγος τοῦ νεκροῦ του εἰς τὴν καρδίαν, ἀσυγκίνητος τῆς ἐρριψε χωρὶς καὶ ἐκεῖνος νὰ θέλῃ ἐν βλέμμα ὑψίστης περιφρονήσεως καὶ ἡρεμίας ὑψίστης ἐνῶ τὰ χέρια του τὴν ἀπώθουν ἡσύχως, ψυχρῶς καὶ τὸ σῶμά του ὀπισθοχώρει.

Καὶ πρὸ τοῦ ἀκατανικήτου, πρὸ τῆς μοιραίας ἐκείνης ἀθύσου, μὲ τὴν ἄδηλον τότε προαίσθησιν τοῦ νεκροῦ, ἀνεπήδησεν ἐκείνη ἡ δυστυχὴς μὲ βρυχηθμὸν ἀπώθουμένης θηλείας, ταπεινωμένη, πλήρης λύσεως ἐχθρὰ μισοῦσα, καὶ ἔφυγε τρέχουσα ἐν τῷ σκότει, ἐνῶ ἐκεῖνος ἀναίσθητος εἰς τὸ νυκτερινὸν ψῦχος συντριμμένος ἐπὶ τοῦ λίθου ἐβλεπε μὲ δέος καὶ μὲ περιέργειαν σκληρὰν τὰ βᾶθη τὰ σκοτεινὰ τῆς ψυχῆς του, καὶ ἠκραζέτο μὲ φρικτὴν τὸ σήμαντρον τὸ νεκρῶσιμον καὶ τὴν παρέλασιν τὴν πένθιμον τοῦ νεκροῦ ὅστις ἐγέμιζε μὲ λύπην τὴν καρδίαν του.

Καὶ ἔκλαυσεν, ἔκλαυσεν, ὄχι τὴν γυναῖκα ἐκείνην τὴν ἀδιάφορον, ἀλλὰ τὴν εὐτυχίαν, τὰ ὄνειρά του, τὴν χίμαιραν τὴν προσφιλῆ, πτώματα τότε τὰ ὁποῖα ἐξέλιπον ἀφίνοντα ὀπισθὲν τῶν ἐρείπια ὀδυνηρὰ καὶ αἰματωμένα.

N. Δ. ΕΠΙΣΚΟΠΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΘΝΙΚΑΙ ΥΒΡΕΙΣ¹

Ἄν μετὰ τῆς Χίου πλησιάζωμεν εἰς τὰρχαία Ἀθήνα, ἀλλ' οἱ καθ' αὐτὸ Ἀθηναῖται τῆς νέας ἑλληνικῆς κακολογίας εἶνε οἱ κάτοικοι ἄλλης νήσου, τῶν Παζῶν. Ὁ νεώτερος ἑλληνισμός, ἰδίως ὁ τῶν

¹ Τέλος· ἴδε σελ. 163.

περιοικῶν Ἑπτανησίων, ἐχάλκευσε παντοῖα σκώμματα εἰς λογαριασμὸν τοῦ πτωχοῦ νησιδρίου, ὅπερ οἱ Παζῖοι λέγονται θεωροῦντες ὡς τὸν ὀμφαλὸν τῆς γῆς κατὰ τὸ γνωστὸν ἐκεῖνο

Παζοὶ κί' Ἀντιπάξοι
Λόντρες δεκάξη.

Πολλὰ εἶνε τὰ περὶ τῶν Παζίων φερόμενα ἀνεκδότα, ἀλλ' ἐν εἶνε ἰδίως τὸ πάντων χαρακτηριστικώτατον.

Δύο ἡλίθιοι Παζῖοι συνέπλεον ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πλοίου. Καὶ ὁ μὲν εἰς ἐκάθητο κατὰ τὴν πρῶραν, ὁ δ' ἕτερος κατὰ τὴν πρὶμνην. Ἐν δὲ τῷ νυκτῖῳ σκότει ἐπίστευσαν, ὅτι δὲν εἶνε ἐν και μόνον τὸ τὴν ἡμερὴν τῆς νυκτός διαταράσσον πλοῖον, ἀλλὰ δύο διάφορα. Καὶ λοιπὸν, ἀποτεινόμενος ὁ ἕτερος τῶν συμπλωτῆρων πρὸς τὸν συμπλέοντα, ἐφώνησεν ὡς πρὸς τὸν πλοίαρχον τοῦ κατὰ φαντασίαν παραπλέοντος ἄλλου πλοιαρίου. *Ἄ! καραβοκύρη, τί καλὰ ἐφόρτωσες;*— *Κεραμιδία κί' ἓναν παπᾶ ἀπην-*

ΑΝΑ ΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗΝ

Ὁδὸς ἐν Σμύρνῃ

τησεν ὁ ἄλλος. Χαίρων δ' ὁ πρῶτος ἐρώτησας ἐπὶ τῇ συμπτώσει, ὑπέλαβε— *Κ' ἐμεις τὸ ἴδιο, κεραμιδία κί' ἓναν παπᾶ.*

Παραδόξως δὲ ἰδίως νησιῶται εἶνε οἱ καὶ ἄλλως δυσφημηθέντες ὑπὸ τῶν νέων Ἑλλήνων. Περὶ τῆς πτωχείας τῶν σιφνιακῶν προικῶν ἐλέγθη

Τὸ Σιφνέικο ἴποδοσιδι
μιά ἐλῆα κί' ἓνα κρομμῦδι.

Οἱ Ἰθακῆσιοι ἐσκώφησαν ἐπὶ μικρονοία διὰ τῆς παροιμίας *Οἱ Θειακοὶ μὲ τῇ σοφίᾳ βρῆκαν τὴν θεότητα*, ἐν ᾧ ἀπ' ἐναντίας τὸ πολυμήχανον αὐτῶν δηλοῦσιν οἱ παρὰ τὸν Ἰστρὸν Κεφαλλῆνες ἀποκαλοῦντες αὐτοὺς *Τρουποτσάκουλα*. Περὶ τῶν Παρίων λέγουσιν οἱ γείτονες αὐτῶν Μήλιοι

Μὰ δὲ θέλω ἀπὸ τὴν Πάρο
μῆτε κόττα γιὰ νὰ πάρω,
μῆτ' αὐγὸ, μῆτε κροκὸ
μῆτε πρᾶγμα θηλυκό.

Τὸ ὄνομα τῶν Λερίων φιλοπαιγμόνως παρετυμολογεῖται ἀπὸ τῆς λέξεως. Οἱ δὲ Νάξιοι λέγονται μὲν ἀνάξιοι διὰ λογοπαιγνίου, παριστάνονται δὲ συνδέοντες τὴν ἡλιθιότητα πρὸς τὴν μεγαλαυχίαν διὰ τοῦ

ἑξῆς ἀνεκδότου. Νάξιος μεταβάς εἰς Ἀμοργὸν εἶδε κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐν τῇ νησίδι ταύτῃ διατριβῆς τὴν σελήνην φθίνουσαν, ἐπιστρέψας δὲ μετ' οὐ πολὺ εἰς τὴν Νάξον πληθούσης τῆς σελήνης καὶ ἀπορήσας ἐπὶ τῇ διαφορᾷ τοῦ μεγέθους αὐτῆς ἐν ταῖς δύο νήσοις ἐφώνησε

Φέγγος φέγγος φέγγαρος
καὶ τῆς Ἀξίως ὁ φέγγαρος,
ὄχι τῆς Ἀμουργούς τὸ φέγγαράκι.

Τέσσαρες δὲ νῆσοι μετὰ καὶ τῆς μεγάλης πελοποννησιακῆς χερσονήσου ἀποτελοῦσι τὸν νεοελληνικὸν ἐκεῖνον πεντάλογον τῆς κακολογίας, ὅστις μόνον εἰς τὰ τρία παροιμιακὰ κάππα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς δυσφημίας δύναται νὰ εὑρῇ τὸ ἀνάλογον αὐτοῦ.

Τρία κάππα κάκιστα
δύο μὲ παγκάκιστα,
Κρήτη, Κύπρος καὶ Κεφαλλονία,
Μυτιλήνη καὶ Μοριᾶς.

Καὶ οἱ μὲν Κεφαλλῆνες καὶ ἄλλως ψεύγονται ὡς ψεύσται, καὶ τοῦτο, διότι κατὰ κοινὴν τινὰ παράδοσιν εἰς τὴν νῆσον αὐτῶν κατεχύθησαν τὰ ψεύσματα διαρραγέντος τοῦ πλήρους ψευδῶν σάκκου τοῦ διαβόλου, ὡς οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον ἐν Ἀραβίᾳ συντριβεῖσθαι τὴν ψευσματοφόρον ἀμαξάν τοῦ Ἑρμοῦ. Τῆς δὲ Μυτιλήνης τὸ ὄνομα ἐπὶ κακῶ ἀναφέρεται καὶ ἐν ἄλλῃ τινὶ νεοελληνικῇ παροιμίᾳ γνωστοτάτῃ.

Ἀθηναῖοι καὶ Θηβαῖοι
καὶ κακοὶ Μυτιληναῖοι.

Περίεργον δ' ἐν τούτοις εἶνε, ὅτι κατὰ τοὺς τὴν Ὠρωπῖαν οἰκοῦντας χωρικοὺς τῆς Ἀττικῆς ἢ Μυτιλήνης αὕτη ἢ μετὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ Θηβαίων ἀναφερομένη δὲν εἶνε ἡ λεσβιακὴ, ἀλλὰ τὸ ὄνομα τοῦτο ἀναφέρεται ὀθθεν εἰς ἀρχαῖον βωιωτικὸν πόλισμα ἐκλιπὸν καὶ ἐπέχον τὴν θέσιν τοῦ σημερινῦ Κακοσάλεσι. Σημειωτέον δὲ ὅτι κατὰ τὴν θέσιν Λάκκα καὶ Μάδι ἐν τῷ περιγύρω τοῦ χωρίου ἐκεῖνου εὐρίσκονται τάφοι, ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἐρείπια οὕτω ἐξετασθέντα, ὅσον τοῦλάχιστον ἐγὼ γνωρίζω. Ἄν δ' ἡ τοιαύτη παράδοσις ἐξηλέγχετο ποτε ἀληθῆς, εὐεξήγητος θὰ ἐγίνετο ἢ μετὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ Θηβαίων μνεῖα τῶν Μυτιληναίων.

Ἐπάρχει δὲ καὶ νεοελληνικὸν ποιημάτιον, δι' οὗ ψάλλεται ὁ ἀναβαλλόμενος εἰς πολλὰς ἡμερὰς ἑλληνικὰς πόλεις. Τὸ ποιημάτιον τοῦτο, ὑπεθυμίζον τὴν κατὰ τῶν Βωιωτῶν ἱερεμιάδα τοῦ Δικαιάρχου, ἦν παρέθηκα ἀνωτέρω, εὐρίσκεται ἐν τινὶ ζακυνθίῳ χειρογράφῳ, καὶ ἐδημοσιεύθη παρὰ τοῦ μακαρίτου ἀρχιεπισκόπου Ζακύνθου Νικολάου τοῦ Κατραμῆ ἐν τοῖς Φιλολογικοῖς ἀνεκδότοις Ζακύνθου. Ἔχει δὲ ὡς ἐξῆς·

Αἱ μὲν Θῆβαι κοπρεραὶ
κί' αἱ Ἀθηναὶ δολεραὶ,
Κόρινθος ὀδυνηρὰ
κί' ἡ Κορώνη μοσθηρὰ,
Ἄρτα εἰν' φθοροποιὰ
κί' Ἰωάννινα μωρὰ,
Τρίκαλα τρία κακὰ.